

فرا تحلیل عوامل اثرگذار بر بهبود قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان مبتنی بر رویکرد تحولی

یکپارچه

Meta-analysis of Influential Factors on Improvement of Emotional-Functional Capabilities of Adolescent based on Integrated Developmental Approach

Zahra Asgari

PhD student in educational Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Dr. Seyed Amir Amin Yazdi *

Professor, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

yazdi@um.ac.ir

Dr. Hossein Kareshki

Associate Professor, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Dr. Maryam Bordbar

Assistant Professor, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

زهرا عسگری

دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

دکتر سیدامیر امین یزدی (نویسنده مسئول)

استاد گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

دکتر حسین کارشکی

دانشیار گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

دکتر مریم بردبار

استادیار گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

Abstract

This research was conducted with the aim of meta-analysis of the influencing factors on improving the emotional-functional capabilities of adolescents by the integrated developmental approach. The statistical population was all the articles and theses related to the subject that were published in Persian in Iranian specialized scientific journals databases included in (magiran, irandoc, and sid) at years 2013 to 2023. Searching using keywords; Interactions, emotion regulation, cognitive skills (problem-solving, questioning, logical and flexible thinking), and metacognition was conducted with a focus on adolescents. Among the researchers included in this research, 40 cases were selected for review and analyzed with CMA2 software. The Funnel diagram was utilized to calculate the effect size, the Hedge's g , and the fixed and random effects model and To check the amount of publication bias in the studies. Also, I2 and Q tests indicated that the studies were not homogeneous. The results of the data analysis showed that the size of the combined effect of the factors that were affecting emotional-functional capabilities was 0.771 in the fixed model and 0.885 in the random model, which was statistically significant. Also, the greatest impact on emotional-functional capabilities was related to the effective interaction factor (1.784) and the least impact was related to the skill learning factor (0.053). Finally, the most important point was that among the factors affecting the emotional-functional abilities of adolescents, effective interactions, problem-solving ability, and emotion regulation strategies had the most meaningful effect, which means the importance of these three factors in improving the developmental performance of adolescents.

Keywords: Integrated Developmental Approach, Emotional-Functional Capabilities, Meta-analysis, Adolescent.

چکیده^۱

پژوهش حاضر با هدف فراتحلیل عوامل اثرگذار بر بهبود قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان منطبق با رویکرد تحولی یکپارچه انجام شد. جامعه آماری کلیه مقالات و پایان‌نامه‌های مرتبط با موضوع پژوهش بوده است که در سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۲ به زبان فارسی در پایگاه‌های اطلاعاتی نشریات علمی ایران شامل (پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، مگیران، ایرانداک) منتشر شده است. جست‌وجو با استفاده از کلیدواژه‌های؛ تعاملات، تنظیم هیجان، مهارت‌های شناختی (حل مسئله، پرسشگری، تفکر منطقی و انعطاف‌پذیر) و فراشناخت با محوریت نوجوان انجام شد. از بین پژوهش‌های راه‌یافته به مطالعه، ۴۰ مورد برای بررسی برگزیده شد و به کمک نرم‌افزار CMA2 تحلیل شد. برای محاسبه اندازه اثر از g هگز و مدل اثرات ثابت و تصادفی و به منظور بررسی میزان سوگیری انتشار در مطالعات، از نمودار فونل استفاده شد. همچنین نتایج آزمون I2 و Q حاکی از آن بود که مطالعات همگن نبوده‌اند. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که میزان اندازه اثر ترکیبی عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی در مدل ثابت ۰/۷۷۱ و در مدل تصادفی ۰/۸۸۵ است که از نظر آماری معنادار بود. همچنین بیشترین تاثیر بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی مربوط به عامل تعامل اثربخش (۱/۷۸۴) و کمترین تاثیرگذاری نیز مرتبط با عامل مهارت‌آموزی (۰/۰۵۳) بود. در نهایت مهم‌ترین نکته این بود که از میان عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان، تعاملات اثربخش، توانایی حل مسئله و راهبردهای تنظیم هیجان دارای بیشترین اندازه اثر معنادار بود که به معنای اهمیت این سه عامل در بهبود عملکرد تحولی نوجوان بوده است.

واژه های کلیدی: رویکرد تحولی یکپارچه، قابلیت‌های هیجانی-کارکردی، فراتحلیل، نوجوان.

ویرایش نهایی: مهر ۱۴۰۳

پذیرش: تیر ۱۴۰۳

دریافت: فروردین ۱۴۰۳

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

از مسائل چالش‌زایی که نظام‌های تعلیم و تربیت با آن مواجه هستند، مسائل دوره نوجوانی است. نوجوانی فرایند انتقال از کودکی به بزرگسالی است. تغییرات این دوره رشدی می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات خاصی شود. مادامی که نوجوانان نتوانند به شیوه صحیح بر آشفتگی‌ها و چالش‌های تحول و رشد غلبه کنند، بحران‌های روانشناختی را تجربه خواهند کرد و در جریان بهنجار و سالم زندگی و ابعاد عاطفی، اجتماعی و شناختی آنان خلل ایجاد خواهد شد که به دنبال آن، شخصیت و بهزیستی روانی آنان با مشکل مواجه می‌شود (جرزجوسکا و دیوئی^۱، ۲۰۲۲). پژوهش‌های انجام شده (کاپتانویچ و کارین^۲، ۲۰۲۲؛ دلی و همکاران^۳، ۲۰۲۱) نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر، اختلالات روانشناختی و آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرریسک در دوره نوجوانی همچون افسردگی، اضطراب، مصرف سیگار، خشونت، دعوا و بزهکاری به مقدار قابل توجهی افزایش داشته و بخش زیادی از این مسائل پیش از ۱۸ سالگی آغاز می‌گردد (مارتینز و همکاران^۴، ۲۰۲۲).

یکی از رویکردهای جامعی که از لنز هیجان مسیر رشدی نوجوان را مورد کاوش قرار می‌دهد، رویکرد تحولی یکپارچه (DIR)^۵ است. تئوری تحولی یکپارچه که توسط گرینسپن و ویدر مطرح شد، رویکردی تحولی و فراگیر است که مبتنی بر یکپارچگی توانمندی‌های شناختی، عاطفی، زبانی و هیجانی بنا شده است. بر اساس بینش رویکرد تحولی یکپارچه، سه عامل در تعامل با هم و به صورت متحد و درهم‌تنیده به تحول انسان جهت می‌دهد: تفاوت‌های فردی و استعدادها منحصراً به فرد زیستی و روانی (I)، ارتباطات و الگوهای تعاملی با دیگران (R)، قابلیت‌های تحولی پایه (D) (ویدر^۶، ۲۰۲۱). منظور از قابلیت‌های هیجانی-کارکردی در این پژوهش، توانایی‌های هیجانی توجه و تنظیم، صمیمیت، ارتباطات دو طرفه، حل مسئله، ایده‌پردازی، ارتباط بین ایده‌ها، تفکر چندعلییتی، تفکر نسبی و تفکر خودارزیاب است که با یک توالی تکاملی انتظار می‌رود در نوجوان تحقق یابد که دست‌یابی به آن سبب سازماندهی بهتر اجزای سیستم عصبی و تعالی توانایی‌های سطح بالاتر شناختی، اخلاقی و اجتماعی می‌گردد. این قابلیت‌ها بدین جهت هیجانی خوانده می‌شوند که ساده‌ترین تجارب در صورت برخورداری از حداقل جاذبه نیز قابل کسب می‌باشند. همچنین، کارکردی نام‌گذاری می‌شوند، به دلیل اینکه فرد را قادر می‌سازند که با جهان پیرامونش تعامل اثربخشی برقرار کند (دیوا و همکاران^۷، ۲۰۲۳).

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که اختلالات هیجانی همانند اضطراب، افسردگی و پرخاشگری که به دلیل عدم تحول بهنجار قابلیت‌های ارتباط برقرار کردن، حل مسائل و عدم تنظیم هیجانات حاصل می‌شود، سبب اختلال در کل ارگانیزم انسان می‌گردد و عملکرد نوجوان را به طور وسیع متاثر می‌کند (سیلورز^۸، ۲۰۲۲؛ یانگ و همکاران^۹، ۲۰۱۹؛ گاتلیب و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۰؛ لنارز و هالنستین^{۱۱}، ۲۰۱۹). یافته‌های علم عصب‌شناسی همسو با رویکرد تحولی یکپارچه مطرح می‌کند که برای توانمندسازی نوجوانان در موقعیت‌های زندگی می‌بایست کفایت‌های هیجانی و اجتماعی همانند توانایی تعاملات اثربخش، مواجهه با مسائل فردی و ارتباطی، تنظیم هیجانات و خلق‌وخو، تفکر منطقی و انعطاف‌پذیری روانی را پرورش دهیم. این پرورش با قشر عالی مغز در ارتباط است و فرد را برای عمل مستقل، فعالیت و خلاقیت آماده می‌کند. لذا تقویت قابلیت‌های هیجانی-عملکردی بهینه خواهد شد؛ که این امر مستلزم محیطی حمایت‌کننده و تجربه هیجانات اثربخش از جمله همدلی می‌باشد (فرسچمن^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۲). از منظر رویکرد تحولی یکپارچه‌نگر، مسائل و مشکلاتی که نوجوان با آن مواجه است، حاصل تحول نایافتگی مطلوب قابلیت‌های پایه رشدی است که این مسئله می‌تواند ناشی از نقائص فردی نوجوان و یا سبک ارتباطی نامناسب در محیط باشد. در این راستا در فرایند بهبود و مقابله با مشکلات مبتلا به نوجوانان، از توجه تک بعدی بر تغییر رفتارهای ناسازگار، فراتر رفته و به بهبود تمامی ابعاد در ارتباطات اجتماعی و تعامل هدفمند می‌پردازد (ویدر، ۲۰۲۱؛ گرینسپن و لوی^{۱۳}، ۲۰۰۵).

1 Jedrzejewska & Dewey

2 Kapetanovic & Boson

3 Daly, Sullivan & Kearney

4 Martinez

5 developmental, individual- difference, relationship- based model (DIR).

6 Wieder.

7 Divya

8 Silvers

9 Young

10 Gotlib

11 Lennarz & Hollenstein

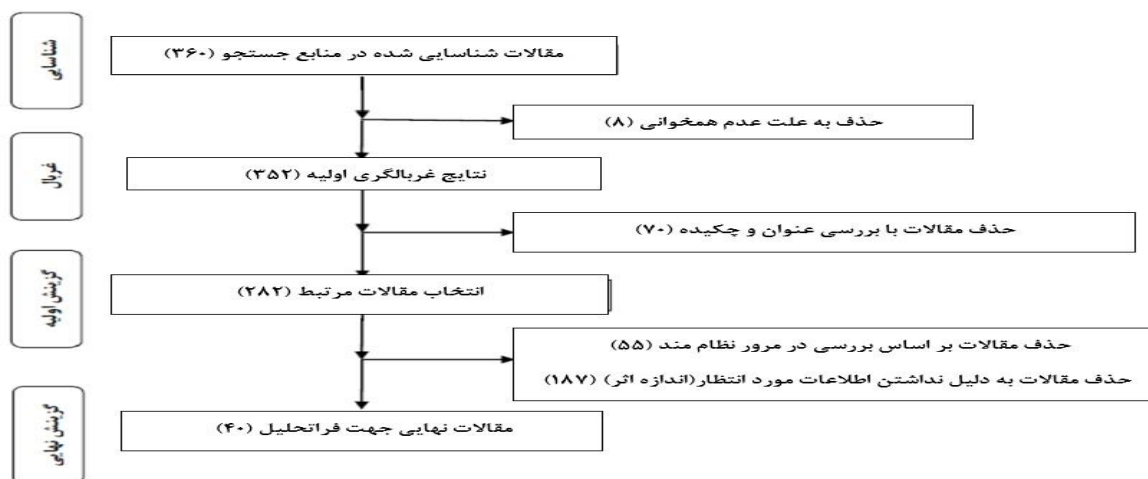
12 Ferschmann

13 Greenspan & Lewi

پژوهش‌های انجام شده پیرامون عوامل اثرگذار بر بهبود آسیب‌های این دوره پراکنده و اغلب تک بعدی نگر می‌باشند. پژوهش‌هایی همانند پرودی^۱ و همکاران (۲۰۲۲)؛ شاری^۲ و همکاران (۲۰۲۱)؛ استار^۳ و همکاران (۲۰۲۲)؛ و مانسر^۴ و همکاران (۲۰۲۲) که هر کدام به ترتیب بر عوامل اضطراب، افسردگی، انگیزش و فراشناخت به عنوان عوامل اثرگذار بر فرایند بهنجار نوجوانی تاکید می‌کنند، تنها بر یک بعد اثرگذار توجه دارند. نوجوانی دوره‌ای همراه با تغییرات در زمینه‌های متعدد است که جهت داشتن موثرترین مداخله و تدوین برنامه‌های آموزشی ما نیازمند پژوهشی هستیم که با نگاه همه‌جانبه‌نگر و در نظر گرفتن همه جنبه‌های نوجوانی عوامل موثر را ارائه دهد. در همین راستا ما با لنز رویکرد تحولی یکپارچه‌نگر، در پی کشف موثرترین عوامل اثرگذار بر بهبود قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان می‌باشیم. جهت تحقق هدف این پژوهش که کشف عوامل اثرگذار بر بهبود قابلیت‌های هیجانی-کارکردی منطبق با رویکرد تحولی یکپارچه است، ما برآن شدیم از روش فراتحلیل استفاده کنیم. از آنجا که فراتحلیل، ترکیب نتایج پژوهش‌های مختلف است، سبب کاهش سوگیری ناشی از گزینش پژوهش می‌شود و همچنین یافته‌های این پژوهش می‌تواند راهبر طرح‌ریزی برنامه‌های آموزشی و مداخله‌ای در راستای بهبود توانمندی‌های نوجوان در حوزه هیجانی و اجتماعی گردد. در این راستا مهم‌ترین سوالات این پژوهش عبارت است از عوامل اثرگذار بر بهبود قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان کدام‌اند؟ و کدام عوامل بالاترین و پایین‌ترین اندازه اثر را بر متغیر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی دارد؟

روش

در پژوهش حاضر منطبق با هدف و متناسب با ماهیت مسئله پژوهش جهت یکپارچه‌سازی مطالعات روش فراتحلیل برگزیده شد. فراتحلیل شیوه‌ای کمی برای ترکیب یافته‌های پژوهش‌های قبلی در حیطه موضوعی خاص می‌باشد که امکان مقایسه و ترکیب مطالعات مشابه را فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، در یک مرور سیستماتیک مطالعات مرتبط به صورت دقیق و نظام‌مند شناسایی و نقد می‌شوند، سپس فراتحلیلی بر روی این مطالعات انجام می‌شود، که به عنوان بخش آماری فرایند پژوهشی در نظر گرفته می‌شود (هومن، ۱۳۹۱). در این پژوهش تمرکز بر تحقیقات انجام شده در حیطه موضوعی خاص است؛ بدین جهت جامعه مورد مطالعه پایان‌نامه‌ها و مقالات اجرا شده پیرامون عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی است که در مجلات و نشریات معتبر داخلی و سایت‌های علمی مورد تایید ایرانی چاپ شده است. به دلیل گستردگی جامعه آماری پژوهش، الزام بود که مطالعات از میان یک چهارچوب نمونه گیری انتخاب شوند. چهارچوب نمونه‌گیری این پژوهش عبارت است از پایان‌نامه‌ها و مقالات منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی نشریات علمی ایران که در بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲ به ثبت رسیده است (Magiran, SID, Irandoc). در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد؛ بر اساس این روش مطالعاتی برگزیده می‌شوند که منطبق بر اهداف تحقیق هستند و از ملاک‌های لازم برخوردار هستند. ملاک‌های ورود مطالعات در پژوهش حاضر عبارت است از: ۱- پژوهش‌های چاپ شده بین سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۲، ۲- مقالات و پژوهش‌هایی که با روش آزمایشی انجام شده و به بررسی اثربخشی عوامل موثر پرداخته است، ۳- پژوهش‌هایی که دارای اطلاعات مناسب برای محاسبه اندازه اثر باشد، ۴- متغیرهای مورد پژوهش مرتبط با مبانی نظری پژوهش باشد (رویکرد DIR)، ۵- نمونه مورد مطالعه پژوهش‌ها در گروه سنی نوجوان باشد. همچنین ملاک‌های خروج نیز عبارتند از: ۱- پژوهش‌ها و مطالعاتی که اطلاعات آنان تکراری است، ۲- پژوهش‌های که به روش مروری و همبستگی انجام شده است، ۳- مطالعاتی که دارای اطلاعات مناسب برای محاسبه اندازه نبودند، ۴- پژوهش‌هایی که بر روی کودکان یا دانشجویان انجام شده باشد. در نهایت، منطبق با ملاک‌های گزینش، ۳۶۰ مقاله اولیه شناسایی شد، که در نهایت ۴۰ مطالعه وارد فرایند فراتحلیل گردید (شکل ۱).

شکل ۱. روند جستجو و ورود مطالعات به فراتحلیل

جهت برآورد اندازه اثر نیز در پژوهش فراتحلیل، با داشتن مقادیر میانگین و انحراف معیار گروه‌ها می‌توان محاسبه اندازه اثر را انجام داد، که از رایج‌ترین شاخص‌ها I^2 و d می‌باشند که d برای تفاوت‌های گروهی (آزمایشی و نیمه آزمایشی) و I^2 برای مطالعات همبستگی مورد استفاده قرار می‌گیرد (مصرآبادی، ۱۳۹۷). در تمامی مراحل برای جمع‌آوری اطلاعات از چک لیست تهیه شده توسط مصرآبادی استفاده شد؛ این چک لیست اطلاعاتی همچون نام پژوهشگر، سال انتشار، اطلاعات روش‌شناختی، متغیرهای پژوهش، اطلاعات آماری لازم، حجم نمونه و نظایر آن را مورد توجه قرار می‌دهد (مصرآبادی، ۱۳۹۷). مبتنی بر این اطلاعات چک لیست کامل گردید و در گام‌های بعدی داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار CMA2 تجزیه و تحلیل شد. این برنامه از تخصصی‌ترین و بهترین برنامه‌های موجود جهت انجام عملیات آماری فراتحلیل است که به دلیل قدرت نظم‌دهی داده‌ها و تحلیل آنان در طبقات مختلف مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. این نرم‌افزار اطلاعاتی مانند اندازه اثر ترکیبی، مدل اثرات ثابت و تصادفی، نمودار کیفی و شاخص‌های Q کوکران را در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد و تحلیل کامل یافته‌های فراتحلیل را میسر می‌کند.

یافته‌ها

با توجه به اینکه پژوهش‌های گزینش شده در این پژوهش با روش آزمایشی و نیمه آزمایشی بوده و تفاوت‌ها را بررسی می‌کند از خانواده d برای برآورد اندازه اثر استفاده می‌شود، که در این پژوهش g هجز که پرکاربردترین شاخص d است، برگزیده شد. یکی از مشکلات استفاده از اندازه اثر، سوگیری آن در برآورد اندازه اثر جامعه در نمونه‌های کوچک است؛ در واقع، در تحقیقات با نمونه کوچک، مقدار اندازه اثر چیزی بیشتر از اندازه واقعی برآورد می‌شود و برای رفع این مشکل اندازه اثر، g هجز پیشنهاد می‌گردد. فرمول g هجز، همان فرمول اصلاح شده d کوهن است (مصرآبادی، ۱۳۹۷).

جدول ۱. نتایج آزمون ناهمگونی مطالعات

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	مجذور I	Q کوکران
۰/۰۰۱	۳۴	۶۱/۳۸	۳۸/۵۵

نتایج بررسی ناهمگنی اندازه‌های اثر اولیه در جدول ۱ بر اساس شاخص Q و مجذور I ارائه شده است. مقدار شاخص Q کوکران برابر با ۳۸/۵۵ که از لحاظ آماری معنادار است ($p < 0/1$) و نشان از تفاوت واقعی میان اندازه اثرهای مطالعات دارد. با توجه به محدودیت آزمون Q و تحت تاثیر حجم نمونه بودن، متخصصین حوزه فراتحلیل توصیه به استفاده از شاخص I کرده‌اند. این شاخص دارای مقداری از صفر تا صد است که در این پژوهش مقدار مجذور I نیز نشان می‌دهد بالای ۶۱/۳۸ درصد از پراکنش پژوهش‌های اولیه، واقعی است که مقدار این شاخص‌ها نشان از وجود ناهمگنی در پژوهش‌های اولیه است.

همچنین برای هر کدام از پژوهش‌های به کار رفته در مطالعه، منطبق با متغیرهای اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی به صورت تفکیک شده شاخص اندازه اثر، حد بالا و پایین، مقدار Z و نیز معناداری محاسبه گردید که در جدول ۲ قرار گرفته است. از میان ۴۰ پژوهش وارد شده به فرایند فراتحلیل، تنها ۱۷ مورد آن دارای اطلاعات کامل برای محاسبه اندازه اثر بود که در جدول اشاره شده است.

جدول ۲. مقادیر اندازه اثر و شاخص‌های آماری برای هر مطالعه

نام پژوهشگر	متغیرهای اثر گذار	عنوان پژوهش	حجم نمونه	ابزار	شاخص‌های آماری				
					G هجز	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	مقدار p
پورمحمد و همکاران ۱۳۹۷	فراشناخت	اثر بخشی آموزش راهبردهای شناختی - فراشناختی بر سبک‌های حل مساله	۴۰	- پرسشنامه تفکر ارجاعی و سبک‌های حل مسئله	۰/۵۵۹	۰/۰۰۴	۱/۱۱۳	۱/۹۷۴	۰/۰۴۸
سلگی ۱۳۹۵	انعطاف پذیری شناختی	اثر بخشی درمان پذیرش و تعهد و انعطاف پذیری شناختی بر دل‌بستگی ناامین، ترس از	۳۰	- پرسشنامه سبک‌های دل‌بستگی، ترس از صمیمیت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۰/۷۵۷	۰/۰۱۶	۱/۴۹۸	۲/۰۰۳	۰/۰۴۵
قدوسیان ۱۴۰۰	تفکر انتقادی	اثر بخشی رویکرد روان-آموزشی تفکر انتقادی بر اضطراب اجتماعی	۳۰	- پرسشنامه سازگاری اجتماعی و اضطراب	۰/۴۷۹	۰/۰۸۰	۰/۸۷۹	۲/۳۵۰	۰/۰۱۹
جعفری ۱۳۹۷	توانایی استدلال	اثر بخشی آموزش تفکر انتقادی و استدلال در تحریف‌های شناختی	۴۰	- پرسشنامه تحریف‌های شناختی و خودکارآمدی	۰/۶۱۶	۰/۰۱۵	۱/۲۵۴	۱/۹۱۳	۰/۰۴۳
سلطان قربانی ۱۳۹۵	مهارت ابراز وجود	اثر بخشی آموزش ابراز وجود بر تفکر خلاق، تفکر	۳۰	- پرسشنامه خلاقیت، تفکر	۰/۳۸۸	-۰/۰۱۰	۰/۸۷۶	۱/۹۰۹	۰/۰۴۲
غلامی ۱۴۰۱	تعاملات موثر	اثر بخشی برنامه آموزشی رابطه والد-نوجوان بر سه‌گانه تارک شخصیت والد	۳۰	- پرسش نامه‌های شخصیت خودشیفته و سایکوپاتی	۱/۸۷۴	۰/۹۳۸	۲/۶۳۱	۴/۱۳۳	۰/۰۰۱
امیری ۱۳۹۸	مهارت آموزی	اثر بخشی رفتاردرمانی دیالکتیک مبتنی بر مهارت بر رفتارهای خود آسیب‌رسان	۵۰	- سیاهه خودگزارشی- خود آسیب‌رسانی	۰/۰۵۳	-۰/۶۶۳	۰/۷۶۹	۰/۱۴۶	۰/۸۸۴
علی پور ۱۳۹۳	کنترل افکار ناکارآمد	اثر بخشی آموزش تفکر مثبت بر میزان استرس و	۵۰	- پرسش نامه استرس و خودکارآمدی اجتماعی	۰/۸۲۷	۰/۴۲۳	۱/۲۳۲	۴/۰۰۷	۰/۰۰۱
صالحی ۱۴۰۱	خودآگاهی	اثر بخشی آموزش مهارت خودآگاهی بر تفکر انتقادی	۳۰	- تفکر انتقادی و تنظیم هیجان	۰/۸۷۳	۰/۴۹۰	۱/۲۵۶	۴/۴۶۴	۰/۰۰۱
مجلسی آذر	گفت و گو	اثر بخشی الگوی تربیتی والدین مبتنی بر مهارت	۳۰	- پرسشنامه ادراک رابطه والد - فرزند	۰/۹۲۶	۰/۱۷۳	۱/۶۷۹	۲/۴۱۱	۰/۰۱۶

شاخص های آماری					ابزار	حجم نمونه	عنوان پژوهش	متغیرهای اثر گذار	نام پژوهشگر
مقدار p	مقدار Z	حدابلا	حد پایین	Gهجز					
							گفتگو در افزایش همدلی		۱۳۹۹
۰/۰۰۱	۳/۴۴۶	۲/۲۰۴	۰/۶۰۶	۱/۴۰۵	- مقیاس رفتارهای پرخطر	۳۶	اثر بخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله شناختی-اجتماعی بر کنترل عواطف	حل مسئله	خاک پور ۱۴۰۲
۰/۰۰۱	۳/۴۶۳	۱/۳۸۹	۰/۳۸۵	۰/۸۸۷	- پرسشنامه خلاقیت، خودپنداره، حل مسئله	۳۰	اثر بخشی گروه‌درمانی سایکودرام بر خلاقیت، تفکر	پرسشگری	فلاحی ۱۳۹۹
۰/۰۰۹	۲/۶۲۰	۱/۷۷۷	۰/۲۵۶	۱/۰۱۷	- پرسشنامه سازگاری دانش آموزان	۳۶	مقایسه اثر بخشی آموزش مهارت تفکر خلاق و مدیریت استرس بر سازگاری	راهبردهای تنظیم هیجان	علی ابادی ۱۳۹۵
۰/۰۶۰	۱/۸۷۷	۱/۳۱۲	-۰/۰۲۸	۰/۶۴۲	- پرسشنامه پر خاشگری و عملکرد تحصیلی	۳۰	اثر بخشی آموزش راهبردهای تنظیم هیجان بر پر خاشگری	مدیریت استرس	فانی ۱۳۹۹
۰/۰۰۱	۳/۱۹۸	۲/۰۶۸	۰/۴۹۶	۱/۲۸۲	- پرسشنامه خودکارآمدی اجتماعی	۳۰	اثر بخشی درمان مبتنی بر شفقت بر خودکارآمدی اجتماعی	شفقت به خود	حسینی مهر ۱۳۹۵
۰/۰۰۱	۴/۲۰۷	۱/۱۷۹	۰/۴۳۰	۰/۸۰۴	- پرسشنامه کیفیت زندگی، پرسشنامه خودکارآمدی	۳۰	اثر بخشی آموزش تاب‌آوری بر مهارت حل مسئله	تاب‌آوری	فتحعلی ۱۴۰۲
۰/۰۰۱	۴/۲۶۰	۱/۱۷۲	۰/۴۳۳	۰/۸۰۳	- پرسشنامه ناگویی هیجانی	۳۰	اثر بخشی آموزش تنظیم هیجان بر ناگویی هیجانی	تنظیم هیجان	احمدی و بلقان آبادی ۱۳۹۴

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۲، از میان ۱۷ عامل به عنوان متغیرهای اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی، در ۱۵ مورد میزان اندازه اثر و Z محاسبه شده، معنادار است ($P < 0/05$)، اما مطالعات فانی و امیریان در کمتر از ۰/۰۵ معنادار نشده است. یافته‌ها حاکی از آن است طبق شاخص g هجز، از میان متغیرهای اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی کمترین مقدار اندازه اثر با میزان ۰/۰۵۳ مربوط به متغیر مهارت‌آموزی است؛ و بیشترین مقدار اندازه اثر در میان پژوهش‌ها مرتبط با متغیر تعامل اثربخش با مقدار ۱/۸۷۴ است.

با توجه به معیارهای تفسیر اندازه اثر، ۷ متغیر دارای اندازه اثر متوسط بین ۰/۳ تا ۰/۸ و ۹ متغیر اندازه اثر آنان بیش از ۰/۸ محاسبه گردید. مقدار Z برای همه مطالعات به جز فانی و امیریان که غیرمعنادار بودند؛ معنادار گزارش شد. همچنین توزیع فراوانی حاکی از آن است که ۵۲ درصد از مطالعات، اندازه اثر بالا دارند و این نشان‌دهنده تاثیر بالای عوامل متعدد در قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان می‌باشد.

جدول ۳. اندازه اثر ترکیبی مطالعات بر اساس مدل ثابت و تصادفی

مقدار p	مقدار Z	خطای معیار	اندازه اثر خلاصه	تعداد اندازه اثر	مدل	
۰/۰۰۱	۱۶/۲۸	۰/۰۶	۰/۹۸۲	۴۳	تثبیت شده	قبل از تحلیل حساسیت
۰/۰۰۱	۸/۲۴	۰/۱۵	۱/۳۰۲	۴۳	تصادفی	
۰/۰۰۱	۱۲/۱۲۵	۰/۰۶	۰/۷۶۱	۳۵	تثبیت شده	بعد از تحلیل حساسیت
۰/۰۰۱	۹/۷۶۱	۰/۰۸	۰/۸۸۵	۳۵	تصادفی	

با توجه به اینکه غایت هر فراتحلیل ترکیب شاخص‌های آماری مطالعات اولیه در قالب یک شاخص کلی است. در جدول ۳، اندازه‌های اثر ترکیبی منطبق با دو مدل تصادفی و ثابت برای ۴۳ اندازه اثر قبل از تحلیل حساسیت و همچنین ۳۵ اندازه اثر بعد از تحلیل حساسیت ارائه شده است. طبق جدول، در فراتحلیل حاضر مقادیر اندازه اثر ترکیبی بعد از تحلیل حساسیت به اعداد ۰/۷۶۱ و ۰/۸۸۵ تغییر یافت. متناسب با یافته‌های این جدول و آزمون Q و مجذور I در قسمت قبلی یافته‌ها و ناهمگنی حاصل، مدل تصادفی به عنوان مدل فراتحلیل حاضر در نظر گرفته شد. همچنین مقادیر Z در دو مدل ثابت و تصادفی در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار است. اندازه اثر کلی پژوهش‌های انجام شده در حوزه عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان در مدل اثرات ثابت برابر با ۰/۷۶۱ و در مدل اثرات تصادفی برابر با ۰/۸۸۵ است. منطبق با معیارهای اندازه اثر استاندارد، اندازه اثر کلی در مدل ثابت در حد متوسط (بالتر از ۰/۵) و در مدل اثرات تصادفی بزرگ (بالتر از ۰/۸) تفسیر می‌گردد؛ که نشان‌دهنده تاثیر عوامل مختلف بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف فراتحلیل عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان انجام گرفت تا هم به ضرورت مطالعات انجام شده در این موضوع و هم به آشکارسازی عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های مذکور در نوجوان پرداخته شود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که عوامل ارتباط اثربخش، حل مسئله، راهبردهای تنظیم هیجان، خودآگاهی، مهارت‌آموزی، پرسشگری و تحلیل، کنترل افکار ناکارآمد، تاب‌آوری، تنظیم هیجان، انعطاف‌پذیری شناختی، توانایی استدلال، فراشناخت، تفکر انتقادی، مهارت ابراز وجود و مهارت گفتگو از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی نوجوان هستند. از میان عوامل شناسایی شده موثر بر قابلیت‌های هیجانی-کارکردی، تعامل اثربخش بالاترین شاخص اندازه اثر محاسبه شده را به خود اختصاص داد. در تبیین این یافته می‌توان گفت از منظر دیدگاه تحولی DIR، ارتباطات و تعاملات اثربخش در مسیر تحول نوجوان نقشی بی‌بدیل ایفا می‌کند. به گونه‌ای که الگوهای ارتباطی نوجوان که تحت تاثیر تفاوت‌های فردی، ویژگی‌های خانواده، مدرسه و اجتماع پیرامون او شکل می‌گیرد؛ میزان تعالی نوجوان در هر یک از قابلیت‌های هیجانی-کارکردی را مشخص می‌کند و در این شرایط شاهد تفکر منطقی، انعطاف‌پذیر، عدم تفکر صفر و صد و در نتیجه سلامت و تحول بهنجار روان نوجوان خواهیم بود (امین یزدی، ۱۳۹۱؛ هیل و رابرت^۱ ۲۰۲۰). بخش اعظمی از پژوهش‌ها (زاف و همکاران^۲، ۲۰۲۳؛ اوکارو^۳ و همکاران، ۲۰۱۷؛ کاپتانوویچ و کارین^۴، ۲۰۲۲) نیز نشان می‌دهد که داشتن مهارت تعامل و برقراری ارتباطات پویا و سازنده، سبب رشد قابل توجه نوجوان در انگیزش، تنظیم هیجان، ابراز وجود، سازگاری، تفکر منطقی و پیشرفت تحصیلی می‌گردد. تعامل اثربخش و برقراری ارتباط با نوجوان دارای پیچیدگی و ماهیت چند بعدی است که در عین حال می‌تولند از یک فرایند مفید و سالم تبدیل به عاملی برای آسیب و تاخیر رشدی و فکری نوجوان شود. سبک قدرت والدین، کنترل فراگیر نوجوان، اجتناب از شنیدن نظرات او، در دسترس نبودن، وضع قوانین بدون تامل و تحمیل آن، عدم پذیرش انتقاد و قضاوت نوجوان از جمله شایع‌ترین مشکلات تعاملی در دوره نوجوانی است که تعاملات او را به چالش می‌کشد و موجب بروز ناکامی، پرخاشگری و بحران روانی در او می‌گردد (بالو^۵ و همکاران، ۲۰۲۲).

1 Hill, Roberts

2 Zapf

3 Okoro

4 Kapetanovic & Boson

5 Bulow

از سوی دیگر، منطبق با یافته‌های پژوهش دومین عاملی که اندازه اثر بالاتری در قیاس با سایر عوامل داشت، متغیر توانایی حل مسئله بود. از لنز رویکرد تحولی یکپارچه، رسیدن به نوجوانی مقارن با آغاز بحران، چالش‌های ارتباطی، تحصیلی و نامیدی در برابر موانع پیش‌رو است. یکی از مهارت‌های ضروری جهت تحقق تحول سالم و بهنجار نوجوان، قدرت مواجهه با چالش‌ها و حل آنان است. حل مسئله به عنوان تمایل برای سنجش یک مشکل به عنوان چالشی حل‌شدنی و تلاش، مقاومت و تعهد به حل مسائل در نظر گرفته می‌شود. به عبارتی در توانایی حل مسئله و آموختن آن، نوجوان یاد می‌گیرد که چطور فکر کند و بدون برخورداری از این مهارت به لحاظ عاطفی و هیجانی دارای ضعف خواهد بود و سازمان هیجان و شناخت او متاثر می‌گردد؛ در نتیجه در مواجهه با مسائل به دلیل عدم ابراز صحیح هیجان‌ات و عدم به کارگیری راه‌حل‌های مناسب، ما شاهد تفکر غیرمنطقی، نامنعطف، ارزیابی منفی از خود، ارتباطات آسیب‌زا و ناسازگاری خواهیم بود (ژلنگ و ژو، ۲۰۲۳). در مطالعه‌ای مشابله ولکارت^۲ و همکاران (۲۰۲۰) و ارهان^۳ (۲۰۲۳) مطرح می‌کنند که توانایی فکر کردن و حل مسئله، آرامش روانی و هیجانی را ممکن می‌کند و از کژکاری روانی جلوگیری می‌کند، سلامت روان را ارتقا می‌دهد و نوجوان به سازگاری بهتری دست می‌یابد (مارتینز^۴ و همکاران، ۲۰۲۲).

سومین متغیری که در میان عوامل اثرگذار، دارای اندازه اثر بیشتری می‌باشد، تنظیم هیجان است. منطبق با تئوری DIR، نوجوانی که با راهبردهای تنظیم هیجان آشناست و قادر به مدیریت هیجان‌ات خود می‌باشد، در فرایند تحول ارتباطات اثربخش‌تر، دایره اجتماعی وسیع‌تر، تفکر منعطف و رفتارهای بهنجارتری خواهد داشت. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که تنظیم هیجان و تسلط بر راهبردهای آن، توانایی فهم و تعدیل هیجان‌ات را تسهیل می‌کند و به واسطه افزایش ظرفیت تحمل هیجان‌های منفی و لمس بیشتر هیجان‌های مثبت، احتمال مواجهه موثر نوجوان با موقعیت‌های چالشی و استرسی زندگی فردی، تحصیلی و اجتماعی را افزایش می‌دهد (هاله^۵ و همکاران، ۲۰۲۳؛ برونا^۶ و همکاران، ۲۰۲۳). در واقع راهبردهای تنظیم هیجان نوجوان را قادر می‌کند یک نوع سبک رفتاری و روانی سازنده در مواجهه با هیجان‌ات منفی داشته باشد و این سبب کاهش آسیب‌های روانشناختی و سازش بهتر با مشکلات می‌گردد. از اثرات مهم توجه به عامل تنظیم هیجان در نوجوان و آموزش آن، آگاهی از مدیریت هیجان‌ات و خودکنترلی در موقعیت‌های چالشی است که این امر به داشتن سبک تفکر منطقی، منعطف و کاهش تصمیمات آنی در مواجهه با مسائل و بهبود ارتباطات کمک می‌کند (جوردانو^۷ و همکاران، ۲۰۲۳؛ کلین^۸ و همکاران، ۲۰۲۲).

از منظر رویکرد تحولی یکپارچه در فرایند تحول روانشناختی نوجوان، تحقق سلامت روان منوط به کم و کیف قابلیت‌های تحولی همچون توجه و تنظیم، صمیمیت، تعاملات دوسویه، تفکر نسبی، تفکر تعمقی می‌باشد و بخش اعظم مشکلات و چالش‌های نوجوانی در نتیجه ضعف در قابلیت‌های تحولی است که با تحقق شرایط و محیط غنی می‌توان نوجوان را در دست‌یابی به قابلیت‌ها یاری کرد. این پژوهش همانند سایر مطالعات با محدودیت‌هایی مواجه بوده‌است: اگرچه برخی عوامل اندازه اثر بزرگ و برخی دیگر اندازه اثر کوچکی بر قابلیت‌های تحولی نوجوان داشتند؛ اما مجموعه این عوامل در کنار هم اثر معناداری در قابلیت‌های مذکور داشتند که این بر اهمیت هر چه بیشتر این عوامل در اثرگذاری بر قابلیت‌های تحولی حکایت می‌کند. با وجود اینکه همه ساله پژوهش‌های متعددی در زمینه این عوامل انجام شده است، اما با عنایت بر این مسئله که بخشی از پژوهش‌ها در قالب اسناد انتشار نیافته انجام می‌شود و نیز برخی از پژوهش‌های انتشار یافته با توجه به مشخصات روش‌شناسی آنان، قابلیت ورود به فراتحلیل را ندارند، به دست آوردن کلیه اطلاعات آماری مطالعات امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین این مسئله از جمله محدودیت‌های مطالعات فراتحلیل است.

همچنین در محاسبه اندازه اثر برخی از مطالعات این پژوهش، به مقدار زیادی از اندازه‌های تعریف شده در تفسیر کوهن فاصله دارد که ممکن است به دلیل عدم تناسب بین حجم نمونه در مطالعات و مقادیر آماری اعلام شده در آزمون‌ها باشد و این نیز از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر است. و در نهایت منطبق با نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌گردد جهت تسهیل قابلیت‌های هیجانی-کارکردی، تحقق دو اصل ولدین آگاه، حمایت‌گر و مدرسه‌غنی مورد توجه قرار بگیرد و از نتایج این پژوهش در کمک به نوجوانان استفاده شود و تکنیک‌های آموزشی مناسبی در جهت توانمندسازی نوجوان با در نظر گرفتن عوامل اثرگذار اتخاذ گردد. همچنین

1 Zhang & Zhou

2 Volkaert

3 Orhan

4 Martinez

5 Hale

6 Berona

7 Giordano

8 Klein

پیشنهاد می‌شود در فراتحلیل‌های آتی، از مطالعات و پژوهش‌هایی که در سایر کشورها در حوزه عوامل اثرگذار بر توانمندی‌های نوجوان انجام شده است، بهره گرفته شود تا تبیین و قیاس کامل‌تری صورت گیرد. امید است نتایج این پژوهش راهبر مربیان، مشاوران و والدین در شیوه‌های آموزشی، تربیتی و اقدامات مداخله‌ای آنان باشد.

منابع

- امیری، م. (۱۳۹۸). اثربخشی رفتاردرمانی دیالکتیک مبتنی بر مهارت بر رفتارهای خود آسیب‌رسان بدون قصد خودکشی و عوامل هیجانی دختران نوجوان. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی*، دانشگاه شیراز.
- امین یزدی، س.ر. (۱۳۹۱). رشد یکپارچه انسان: مدل تحولی - تفاوت‌های فردی مبتنی بر ارتباط. *پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت*، ۲ (۱)، ۱۰۹-۱۲۶. <https://doi.org/10.22067/fe.v2i1.10804https>
- پورمحمدقوچانی، ک.، قدم پور، ع.ا.، یوسف‌وند، م.، پادروند، پ.، و آج. ا. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش راهبردهای شناختی-فراشناختی بر سبک‌های حل مساله و تفکر ارجاعی دانش‌آموزان دختر. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۵ (۲)، ۲۰۳-۲۱۶. <https://doi.org/10.22051/JONTOE.2019.12602.1541>
- جعفری پنجی، ز.، رحمانیان، م.، زارع، ح. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش تفکر انتقادی بر اساس مدل پاول-الدر در تحریف‌های شناختی و خودکارآمدی نوجوانان. *فصلنامه روانشناسی شناختی*، ۶ (۲)، ۶۱-۷۰. <http://doi/20.1001.1.23455780.1397.6.2.6.9>
- جلسی آذر، م.م.، غفاری، خ.، و ناطقی، ف. (۱۳۹۷). اثربخشی الگوی تربیتی والدین مبتنی بر مهارت گفتگو در افزایش همدلی و ادراک رابطه والد (مادر)-فرزند (کاهش شکاف بین نسلی) در دانش‌آموزان مقطع متوسطه مدارس دولتی ناحیه (۱) شهرستان ارومیه. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۶۱ (۶)، ۲۲۱۱-۲۲۲۳. <https://doi.org/10.22038/mjms.2021.18499>
- خاکپور، ن.، محمدزاده، ا.ر.، صادقی، ج.، و نازک تبار، ح. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله شناختی-اجتماعی بر کنترل عواطف نوجوانان دختر دارای رفتارهای پرخطر. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۱۲، ۱۵۳-۱۶۵. <http://doi/20.1001.1.23222840.1399.0.0.169.8>
- زارعی، ا.، غلامی، ف.، و محمدی، ک. (۱۴۰۱). تدوین و اثربخشی برنامه آموزشی رابطه والد-نوجوان مبتنی بر صفات سه‌گانه تاریخ شخصیت والد نظامی و رابطه والد-فرزند بر سه‌گانه تاریخ شخصیت والد. *روانشناسی نظامی*، ۱۱ (۴۹)، ۳۸-۱۱. <https://doi/20.1001.1.25885162.1401.13.49.2.6>
- سلطان قربانی، ف. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش ابراز وجود بر تفکر خلاق، تفکر انتقادی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه*، دانشگاه علامه طباطبائی.
- سلگی، ز. (۱۳۹۵). اثربخشی درمان پذیرش و تعهد بر دل‌بستگی ناپایمن، ترس از صمیمیت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان دارای سابقه خودکشی. *روانشناسی کاربردی*، ۴ (۴۴)، ۵۳۵-۵۵۵. <https://doi/20.1001.1.20084331.1396.11.1.4.1>
- صالحی، ح. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مهارت خودآگاهی بر تفکر انتقادی و تنظیم هیجان مثبت دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول شهر چادگان. *رویکرد فلسفه در مدارس و سازمان‌ها*، ۱ (۲)، ۱-۱۴. <https://doi.org/10.22034/esbam.2023.386305.1006>
- علی‌آبادی تکاب، ف.، باباخانی، و.، و محسن‌زاده، ف. (۱۴۰۱). مقایسه اثربخشی آموزش مهارت تفکر خلاق و مدیریت استرس بر سازگاری (اجتماعی، عاطفی و آموزشی) در نوجوانان بی‌سرپرست ۱۷-۱۵ سال. *رویش روان‌شناسی*، ۱۱ (۲)، ۱۹۱-۲۰۴. <http://dori.net/dor/20.1001.1.2383353.1401.11.2.17.6>
- علی‌پور، م. (۱۳۹۳). اثر بخشی آموزش تفکر مثبت بر میزان استرس و خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره راهنمایی شهر شیراز. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی*، دانشگاه آزاد.
- فانی، ش.، حسینی‌نسب، س.د.، و پناه، ع.ر. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش راهبردهای تنظیم هیجان بر پرخاشگری و مؤلفه‌های عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه. *فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت*، ۳۷ (۳)، ۱۰۱-۱۱۸. <http://dori.net/dor/20.1001.1.10174133.1400.37.3.5.0>
- فتحعلی، م.، شعربافیچی، م.ر.، و حاجی‌علیزاده، ک. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر مهارت حل مسئله در نوجوانان وابسته به مواد. *مطالعات روانشناختی نوجوان و جوان*، ۴ (۱۰)، ۱۹۷-۲۰۷. <https://www.doi.org/10.61186/jayps.4.4.197>
- فلاحی، ن. (۱۳۹۹). اثربخشی گروه‌درمانی سایکودرام بر خلاقیت، تفکر انتقادی، حل مساله و خودپنداره نوجوان. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی*، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- قدوسیان، ب.، شریفی، ط.، چرامی، م.، و جاجرمی، م. (۱۴۰۰). اثربخشی رویکرد روان-آموزشی تفکر انتقادی بر سازگاری و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۵ (۵۳)، ۹۸-۱۰۹. <https://doi/20.1001.1.23831324.1400.15.53.7.1>
- مصراآبادی، ج. (۱۳۹۷). *فراتحلیل: مفاهیم، نرم‌افزار و گزارش‌نویسی*. انتشارات: دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.
- هومن، ج.ع. (۱۳۹۰). *راهنمای عملی فراتحلیل در پژوهش علمی*. انتشارات: سمت.
- Berona, J., Sroka, A. W., Gelardi, K. L., Guyer, A. E., Hipwell, A. E., & Keenan, K. (2023). Maternal socialization of emotion and the development of emotion regulation in early adolescent girls. *Journal of Emotion*, 23(3), 872-878. <https://doi.org/10.1037/emo0001110>

Meta-analysis of Influential Factors on Improvement of Emotional-Functional Capabilities of Adolescent based on ...

- Bulow, A., Roekel, E.V., Boele, S., Denissen, J.A., & Keijsers, L. (2022). Parent-adolescent interaction quality and adolescent affect-An experience sampling study on effect heterogeneity. *Child development*, 93(3), 315-331. <https://doi.org/10.1111/cdev.13733>
- Coccaro, E.F., & Lee, R.J. (2020). Disordered aggression and violence in the United States. *The Journal of clinical psychiatry*, 81(2), 10-16. <https://doi:10.4088/JCP.19m12937>
- Daly, A.N., Sullivan, O.S., & Kearney, J.M. (2022). Considerations for health and food choice in adolescents. *The Nutrition Society Irish Section Conference*, 81(1), 75-86. <https://doi.org/10.1017/S0029665121003827>
- Divya, K.Y., Begum, F., Elizabeth, S.H., & Francis, F. (2023). DIR/Floor Time in Engaging Autism: A Systematic Review. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 28(2), 132-138. https://doi.org/10.4103/ijnmr.ijnmr.272_21
- Ferschmann, L., Bos, M. G. N., Herting, M. M., Mills, K. L., & Tamnes, C. K. (2022). Contextualizing adolescent structural brain development: Environmental determinants and mental health outcomes. *Current Opinion in Psychology*, 44, 170-176. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.09.014>
- Greenspan, S., & Lewi, D. (2005). *The Affect-Based Language Curriculum (ABLC): An Intensive Program for Families, Therapists, and Teachers*. Published by the Interdisciplinary Council on Developmental and Learning Disorders (ICDL), 200-205.
- Hale M.E., Price, N.N., Borowski, S.K., & Zeman, J.L. (2022). Adolescent emotion regulation trajectories: The influence of parent and friend emotion socialization. *J Res Adolesc*, 33(3), 735-749. <https://doi.org/10.1111/jora.12834>
- Hill, K.A., & Roberts, D.D. (2019). Parent-Adolescent Communication and Social Impacts on Black American Adolescents' Academic Well-Being. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 3207-3219. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01497-3>
- Jedrzejewska, A., & Dewey, J. (2022). Camouflaging in Autistic and Non-autistic Adolescents in the Modern Context of Social Media. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 52(2):630-646. <https://doi.org/10.1007/s10803-021-04953-6>
- Kapetanovic, S., & Boson, K. (2022). Discrepancies in parents' and adolescents' reports on parent-adolescent communication and associations to adolescents' psychological health. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 41(7), 4259-4270. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00911-0>
- Klein, R.J., Nguyen, N.D., Gyorda, J.A., & Jacobson, N.C. (2022). Adolescent Emotion Regulation and Future Psychopathology: A Prospective Transdiagnostic Analysis. *J Res Adolesc*, 32(4), 1592-1611. <https://doi.org/10.1111/jora.12743>
- Lennarz, H.K., & Hollenstein, T. (2019). Emotion regulation in action: Use, selection, and success of emotion regulation in adolescents' daily lives. *Behavioral Development*, 40(1), 1-11. <https://doi.org/10.1177/0165025418755540>
- Martiani, M., Hertinjung, W.S., & Lestari, S. (2021). Improving the Quality of Mother-Adolescent Relationship Through Communication Skills Training. *Jurnal Intervensi Psikologi*, 13(1), 47-62. <https://doi.org/10.20885/intervensipsikologi.vol13.iss1.art5>
- Martinez, R.R., Marraccini, M.E., & Knotek, S.E. (2022). Effects of Dialectical Behavioral Therapy Skills Training for Emotional Problem Solving for Adolescents (DBT STEPS-A) Program of Rural Ninth-Grade Students. *School Mental Health*, 14, 165-178. <https://DOI:10.1007/s12310-021-09463-5>
- Muncer, G., Higham, P.A., Gosling, C.J. (2022). A Meta-Analysis Investigating the Association Between Metacognition and Math Performance in Adolescence. *Educ Psychol Rev*, 34, 301-334. <https://doi.org/10.1007/s10648-021-09620-x>
- Okoro, E., Washington, M., & Thomas, O. (2017). The impact of interpersonal communication skills on organizational effectiveness and social self-efficacy: A synthesis. *International Journal of Language and Linguistics*, 4(3), 28-32. <https://DOI:10.30845/ijll>
- Orhan, A. (2022). Critical thinking dispositions and decision making as predictors of high school students' perceived problem solving skills. *The Journal of Educational Research*, 115(4), 235-245. <https://doi.org/10.1080/00220671.2022.2113498>
- Parodi, K.B., Holt, M.K., Green, J.G. (2022). Time trends and disparities in anxiety among adolescents, 2012-2018. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 57, 127-137. <https://doi.org/10.1007/s00127-021-02122-9>
- Perr, N.B., Dollar, J.M., Calkins, S.D., Keane, S.P., & Shanahan, L. (2020). Maternal socialization of child emotion and adolescent adjustment: Indirect effects through emotion regulation. *Developmental Psychology*, 56(3), 541-552. <https://doi.org/10.1037/dev0000815>
- Schweizer, S., Gotlib, I.H., & Blakemore, S.J. (2020). The role of affective control in emotion regulation during adolescence. *Emotion. American psychological association*, 20(1), 80-86. <https://doi:10.1037/emo0000695>
- Shorey, S.H., Debby, N.N.g., & Wong, C.H. (2021). Global prevalence of depression and elevated depressive symptoms among adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology*, 61(2), 285-305. <https://doi.org/10.1111/bjc.12333>
- Silvers, J.A. (2022). Adolescence as a pivotal period for emotion regulation development. *Current Opinion in Psychology*, 44(5), 258-268. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.09.023>
- Starr, C.R., Tulagan, N. & Simpkins, S.D. (2022). Black and Latinx Adolescents' STEM Motivational Beliefs: a Systematic Review of the Literature on Parent STEM Support. *Educ Psychol Rev*, 34, 1877-1917. <https://doi.org/10.1007/s10648-022-09700-6>
- Volkart, B., Wante, L., Van Beveren, M.L. (2020). Training Adaptive Emotion Regulation Skills in Early Adolescents: The Effects of Distraction, Acceptance, Cognitive Reappraisal, and Problem Solving. *Journal of Cognitive Therapy Research*, 44, 678-696. <https://DOI:10.1007/s10608-019-10073-4>
- Wieder, S. (2021). Educational readiness for autism spectrum disorders: The integration of experience and development. In N. L. Papanephytous & U. N. Das (Eds.), *Emerging programs for autism spectrum disorder: Improving communication, behavior, and family dynamics* (pp. 121-140). Elsevier Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-85031-5.00028-1>
- Xu, L., Zhang, H., Zhou, C. et al. Deficits in psychological resilience and problem-solving ability in adolescents with suicidal ideation. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 17, 31 (2023). <https://doi.org/10.1186/s13034-023-00577-z>
- Young, K., Sandman, C.F., & Craske, M. (2019). Positive and Negative Emotion Regulation in Adolescence: Links to Anxiety and Depression. *Brain Science*, 9(4), 76-89. <https://doi.org/10.3390/brainsci9040076>
- Zapf, H., Boettcher, J., Haukeland, Y., Orm, S., Coslar, S., & Fjermestad, K. (2023). A systematic review of the association between parent-child communication and adolescent mental health. *JCPP Advances*, Article e12205. Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/jcv2.12205>